

MEĐUNARODNA BORBA PROTIV SOMALIJSKIH PIRATA

Rad, koji je, kako mu naslov kaže, posvećen pitanju borbe međunarodne zajednice protiv somalijskih morskih razbojnika, ima četiri osnovna dela.

U uvodnom delu ukazano je na značaj ovog problema, razloge koji su do njega doveli, kao i na osnovne karakteristike somalijskih pirata. Odmah zatim, dat je osvrt na dosadašnje oblike borbe međunarodne zajednice protiv ovih kriminalaca.

Drugi deo posvećen je izlaganju međunarodnog regulisanja u ovoj oblasti. Tu je prvo ukazano na to kako međunarodno pravo uređuje morsko razbojništvo u međunarodnim vodama (piaterija u užem smislu), pri čemu su analizirane odredbe dva najvažnija univerzalna međunarodna ugovora – Konvencije o otvorenom moru (1958) i Konvencije UN o pravu mora (1982). Nakon toga, pažnja je posvećena odnosu međunarodnog prava prema morskom razbojništvu u teritorijalnim vodama država i konkretno Somalije, pri čemu je dat osvrt na Konvenciju o suzbijanju nezakonitih dela protiv bezbednosti pomorske plovidbe (1988) i protokole uz nju, a posebno na odgovarajuće rezolucije Saveta bezbednosti, usmerene na suzbijanje morskog razbojništva u blizini obala Somalije. Posebna pažnja posvećena je uticaju relevantnih rezolucija Saveta bezbednosti na stanje u praksi, pri čemu je konstatovano da one nisu dovele do nikakvog opipljivog poboljšanja stanja, već je, naprotiv, došlo do dalje porasta napada somalijskih morskih razbojnika.

Treći deo rada pokušava da odgovori zašto je borba protiv pirata, u kojoj su angažovane i vodeće obaveštajne službe najvećih država sveta, čitave pomorske flotile, odnosno multinacionalne pomorske snage iz 30-tak država, i razne međunarodne organizacije, pa čak u sve većoj meri i sam Savet bezbednosti UN, za sada bezuspešna. Posebno u situaciji kada ne samo da postojeće opšte međunarodno pravo daje dovoljno precizne i čvrste okvire za borbu protiv morskih razbojnika, već postoje i posebne rezolucije Saveta bezbednosti koje ratnim brodovima stranih država daju do sada neviđena ovlašćenja – uključujući i pravo progona morskih razbojnika u teritorijalnim vodama, pa čak i na kopnu Somalije! Autor je identifikovao

* Redovni profesor, Fakultet za državnu upravu i administraciju, Megatrend univerzitet, Beograd.

nekoliko razloga, koje je svrstao u tri osnovne grupe: 1) problemi u vezi sa samim hapšenjem; 2) nezainteresovanost država za gonjenje pirata na otvorenom moru i 3) problemi u vezi sa aranžmanima o predaji pirata državama iz regiona radi suđenja i kažnjavanja.

Poslednji deo rada bavi se mogućim načinima unapređenja borbe protiv somalijskih pirata. Tu autor daje neke konkretne predloge i, pored ostalog, primećuje da, da su, kojim slučajem, ogroman novac koji troše na borbu protiv piraterije razvijene zemlje uložile u rekonstrukciju somalijskog društva, danas se najverovatnije ne bi ni morale baviti borbom protiv morskih razbojnika u tom delu sveta.

Ključne reči: pirati, morski razbojnici, somalija, međunarodno pravo, međunarodno krivično pravo, pravo mora.

I. UVOD

1. Somalijski pirati

Somalija je zemlja čiji su državljani u poslednje vreme među najopasnijim svetskim piratima,¹ a pri tome ona sama nema snage da se sa njima obračuna. Naime, Somalija je posle 1991. prestala da postoji kao centralizovana država,² pretvorivši se u ono što se obično označava kao «propala država». Ona ni danas, posle skoro 20 godina, nema efektivnu vladu koja stvarno može da efikasno kontroliše događaje na njenoj teritoriji.

Premda Somalija doskora nije bila poznata po tome, morsko razbojništvo u njenim teritorijalnim vodama i njihovoj relativnoj blizini počelo je da buja od 2004. g. i to ubrzanim tempom. Ako je 2005. bilo svega 5 somalijskih piratskih bandi sa oko 100 članova, već 2008. radilo se o čak oko 1.000 do 1.200 somalijskih pirata, što je povećanje od 10 puta za samo 3 godine! Sredinom 2010. godine govori se već o nekoliko hiljada somalijskih morskih razbojnika.

¹ Čitalac će lako zapaziti da u ovom radu pojmove "piraterija" i "morsko razbojništvo" odn. "pirat" i "morski razbojnik" mahom koristimo kao sinonime, mada je, strogo uzev, piraterija uži pojam koji se odnosi samo na akte razbojništva u međunarodnim morskim vodama (tačnije: na otvorenom moru odn. u mestu koje ne potpada pod jurisdikciju ni jedne države) kako je to definisano čl. 15. Ženevske konvencije o otvorenom moru i istovetnom odredbom iz čl. 101. Konvencije UN o pravu mora (1982). Razlog zašto za potrebe ovog rada proširujemo pojam pirata je taj što se somalijski morski razbojnici (iste bande) bave oružanim pljačkama brodova i u teritorijalnom moru Somalije i u međunarodnim vodama i što nakon otmice broda, bežeći od ratnih brodova drugih država, spas nalaze u lukama i na obali Somalije.

² Nakon što je 1991. srušen režim Siad Barea (*Siad Barre*) izbili su unutrašnji oružani sukobi, nasilje bezakonje, razni oblici kriminala.

Razlozi za ovaj fenomen su veliki broj demobilisanih, a oružju vičnih ljudi; činjenica da je otimanje brodova i kidnapovanje zbog ucene daleko unosnije od ribarenja i istovremeno mnogo manje rizično od pljačke na kopnu (npr. pljačke banke); a posebno to što u toj zemlji nema jake centralne vlasti. Štaviše, i lokalne vlasti su suviše slabe ili nezainteresovane da se hvataju u koštac sa piratima, a u nekim slučajevima postoje sumnje da su korumpirane odn. da i same na neki način učestvuju u piratskom biznisu. Ovome treba dodati da se Somalija nalazi na strateški veoma važnom mestu, na tzv. rogu Afrike, kod prolaza Bab el Mandeb na ulasku u Crveno more, preko koga vodi veza sa Mediteranom. Njena obala je najduža na afričkom kontinentu (čak 3.200 km). To znači da u blizini njenih obala svakodnevno plove brojni strani teretni i putnički brodovi koji, pošto nisu naoružani, postaju laka meta napada.

U početku su Somalijci pokušavali da oteraju strane ribarske brodove (mahom iz pojedinih država Evrope i Azije) koji su, u situaciji kada, zbog sopstvene neefikasnosti, Somalija nije mogla da kontroliše svoje obalno more, počeli da se skupljaju u tom ribom bogatom području. Skoro istovremeno lokalno stanovništvo saznalo je da strane države u blizini obala njihove zemlje odlažu otrovni i radioaktivni otpad, što, razume se, zagađuje morske vode i uništava živi svet u njima. Pojedini Somalijci su u nameri da oteraju tuđine, počeli da, odlazeći na more, nose sa sobom automatske puške koje su im ostale iz građanskog rata. Drugi su nabavili puške radi lične odbrane, nakon što su za vreme ribolova bili napadnuti od strane razbojnika. Vrlo brzo i jedni i drugi su shvatili da im se daleko više isplati da se bave piraterijom nego ribarstvom. Tako su za relativno kratko vreme i u velikom broju prešli put od mirnih ribara do morskih razbojnika.³

U prvo vreme oni su napadali brodove u obalnom moru Somalije i njegovoj blizini. Međutim, od kako je 2006. g. Međunarodna pomorska organizacija upozorila brodove da u luku od najmanje 100 km izbegavaju teritorijalne vode Somalije, počeli su da vrše napade, daleko u otvorenom moru (i po 100, pa i 200 i više nautičkih milja od kopna), gde se upućuju na matičnom brodu (obično kamufliran kao ribarski) da bi onda sa njega brzim čamcima napadali svoje žrtve.

Specifičnost somalijskih pirata je i to da otimaju brod sa sve posadom, odnosno putnicima, i za njih traže ogroman otkup. Brod se odvodi u somalijske teritorijalne vode gde lokalne vlasti nemaju stvarnu vlast, a

³ Više o svemu, a posebno političkim, ekonomskim, humanitarnim i socijalnim faktorima koji su pogodovali javljanju piraterije: Silva Mario: Somalia: State Failure, Piracy, and the Challenge to International Law, *Virginia Journal of International Law* 3/2010, 558-565, www.vjil.org/wp-content/uploads/2010/03/VJIL-50.3_Silva-Essay.pdf; Chiarugi Marina & Archibugi Daniele: Piracy challenges global governance, *Open Democracy* 9 April 2009, www.opendemocracy.net/print/47715; 2; Treves Tullio: Piracy, Law of the Sea, and Use of Force: Development off the Coast of Somalia, *European Journal of International Law* 2/2009, 399-401; i tamo navedenu literaturu.

sumnja se da su ponekad čak i u dosluhu sa piratima. S druge strane, strani ratni brodovi prema važećem međunarodnom pravu moraju da poštuju suverenitet svake države, pa i Somalije, što znači da ne smeju da gone morske razbojнике u obalnom moru ove zemlje.⁴

Sve učestaliji i sve drskiji napadi somalijskih morskih razbojnika izazvali su, pored ostalog, najmanje četiri vrste problema:

1) potrebu da se pomorci, putnici i brodovi zaštite od tih napada, a kada tome ima mesta, i oslobode iz kandži pirata;

2) potrebu da se zaštiti međunarodna trgovina i sloboda plovidbe morima – samo Adenskim zalivom godišnje prođe oko 22.000 brodova (u proseku 60,3 dnevno ili 2,5 svakog sata!) prevozeći oko 8% svetske trgovine i čak 12% nafte koja se prevozi morem! Opasnost od piratskih napada izaziva ne samo štetu i dodatne troškove (osiguranje, veće plate pomoraca i dr.) već ozbiljno nagoni brodovlasnike na razmišljanje o tome da svoje brodove šalju alternativnim, dužim ali sigurnijim plovnim putevima, što, međutim, usporava put i povećava troškove plovidbe;

3) potrebu da se od napada zaštiti međunarodna humanitarna pomoć koja se u tu zemlju doprema već godinama, i to čak 95% morskim putem;

4) potrebu da se pokaže potrebna doza efikasnosti međunarodne zajednice i davanjem dobrog primera spreči da piraterija ponovo oživi na nekim drugim prostorima, a posebno da se spreči povezivanje pirata i terorista.

2. Borba međunarodne zajednice protiv somalijskih pirata

Već godinama u blizini nemirnih somalijskih voda patroliraju ratni brodovi stranih država. To je diktirano velikim strateškim značajem čitavog područja i u prvo vreme obrazlagano borbom protiv terorista koju su proklamovale SAD.⁵ Kasnije bujanje morskog razbojništva dovelo je do sve

⁴ Više o somalijskim piratima i borbi međunarodne zajednice protiv njih: Ban Ki-Moon: Report of the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 1846 (2008), p. 1-16, www.un-somalia.org/docs/FINAL_REPORT.pdf; Treves Tullio: *op. cit.*, pp. 399-414; Chiarugi Marina, Archibugi Daniele: *op. cit.*; Middleton Roger: Piracy in Somalia – Threatening global trade, feeding local wars, *Chatham House, Briefing Paper – Africa Programme*, October 2008, www.chathamhouse.org.uk/files/12203_1008piracysomalia.pdf, pp. 1-12; Kraska James, Wilson Brian: Combating pirates of the Gulf of Aden: The Djibouti Code and the Somali Coast Guard, *Ocean & Coastal Management xxx/2009*, p. 4, www.asil.org/files/KraskaWilson-OceanCoastalmManagement.pdf; Kontorovich Eugene: Piracy and International Law, *Global Law Forum*, www.globallawforum.org/ViewPublication.aspx?ArticleId=96, pp. 4-12; Kontorovich Eugene: International Legal Responses to Piracy off the Coast of Somalia, *ASIL Insights 2/2009*, p. 2, www.asil.org/insights090206.cfm; i tamo navedenu literaturu.

⁵ Nakon poznatog terorističkog napada od 11.9.2001, SAD su već 2002.g. u sklopu od strane Vašingtona proklamovanog "rata protiv terorizma", formirale, zajedno sa svojim saveznicima, i u području Roga Afrike rasporedile pomorske snage pod nazivom *Combined Task Force 150 (CTF 150)*, čiji je prvobitni zadatak bio je da doprinose borbi protiv terorizma tako što će da patroliraju Arapskim morem i Indijskim okeanom i zaustavljaju, pregledaju i

većeg vojnog prisustva država iz raznih delova sveta. Neke od njih uputile su u region svoje ratne brodove u vidu samostalnih (unilateralnih) akcija, koje su mahom objašnjene potrebom da se zaštite sopstveni trgovački brodovi i državljani. Druge su oformile višenacionalne pomorske snage,⁶ kao što su *Combined Task Force 150* odn. *CFT 150*, *Combined Task Force 151* odn. *CFT 151*,⁷ pomorske snage NATO-a (Operacija okeanski štit),⁸ Evropske unije (Operacija Atalanta)⁹ i sl. Treće učestvuju i u višenacionalnim pomorskim snagama i uz to imaju određene sopstvene snage koje operišu nezavisno.

Ove snage uspostavile su odgovarajuću saradnju na terenu (međusobno obaveštavanje, usklađivanje akcija i sl.) i zaista su postigle određene uspehe, u smislu da su osujetile priličan broj napada, u nekoliko navrata potopile piratske brodice sa kojih je na njih otvarana vatra, pohapsile jedan broj lica osumnjičenih da se bave morskim razbojništvom i sl.¹⁰

proveravaju sumnjive brodove. Međutim, u vezi sa naglim jačanjem pirtaterije, počev od 2005. g. njihov glavni zadatak postaje borba protiv pirata.

⁶ Nešto više: Ban Ki-Moon: *op. cit.*, pp. 6-8.

⁷ Višenacionalne pomorske snage uspostavljene januara 2009. specijalno radi borbe protiv pirata u Adenskom zalivu i kraj istočne obale Somalije. Više: New Counter-Piracy Task Force Established, www.globalsecurity.org/military/library/news/2009/01/mil-090108-nns02.htm.

⁸ Operacija okeanski štit (*Operation Ocean Shield*) započeta je 17.8.2009, kao nastavak prethodnih antipiratskih akcija Severnoatlantskog saveza, naime Operacije saveznik-slabdevač (*Operation Allied Provider*) i Operacije saveznik-zaštitnik (*Operation Allied Protector*). Više o svemu: www.manw.nato.int/page_operation_ocean_shield.aspx; www.manw.nato.int/pdf/web_copy_op_allied_protector.pdf; www.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm.

⁹ Operacija je preduzeta na osnovu odluke 2008/851/CFSP koju je 10.11.2008. doneo Savet Evropske unije. Više: European Union Naval Force Somalia – Operation Atalanta, www.eunavfor.eu/.

¹⁰ Pored ostalog, ratni brod SAD *Churchill* uzaptio je 22.1.2006. u Indijskom okeanu brod za koji se sumnjalo da je piratski; kada je za vreme pokušaja inspekcije sa somalijske brodice na njih otvorena vatra, dva ratna broda SAD su uzvratila paljbu i potopila brodicu pri čemu je jedan broj pirata stradao, dok su drugi uhvaćeni; indijski ratna mornarica je decembra 2008. uhapsila 23 pirata; ratna mornarica SAD je februara 2009. uhapsila 16 lica pod sumnjom da su somalijski pirati; ratna mornarica Rusije je skoro u isto vreme uhapsila jedan broj lica osumnjičenih da su somalijski morski razbojnici; danski ratni brod je 17.9.2008. zarobio 10 pirata sa dva mala broda, koji su bili opremljeni sredstvima za penjanje na palube brodova i naoružani raketnim bacačima, automaskim pištoljima i ručnim bombama; holandska fregata je aprila 2009. zarobila 7 pirata i oslobodila 20 jemenskih ribara, koje su morski razbojnici držali kao taoce; itd. Među poznatije slučajeve spada akcija u kojoj su 12.4.2009. američki komandosi hicima iz snajperskih pušaka ubili 3 somalijska pirata koji su oteli kapetana američkog broda *Maersk Alabama* i, uz pretnju da će ga ubiti, držali ga na čamcu za spasavanje (četvrti otmičar se nakon toga predao). Svemu tome treba dodati da su u mnogim slučajevima ratni brodovi SAD, Rusije, Velike Britanije i drugih zemalja svojim prisustvom sprečili odn. odbili piratske napade. U tom smislu navodi se da je samo u novembru 2009. američka Peta flota sprečila dvadesetak piratskih napada.

Uspešnih akcija bilo je i u najnovije vreme. Tako je 30.3.2010. sejšelski patrolni čamac potopio piratski brod i oslobodio 27 talaca; a već 1.4.2010. odgovarajući na vatru koju je na

Međutim, ispostavilo se da i pored sporadičnih uspešnih akcija ove mere nisu bile dovoljne. Morsko razbojništvo u regionu nije iskorenjeno, pa ni obuzdano. Naprotiv, pokazalo se da je piratskih napada sve više i da su sve drskiji.

Mada se somalijskim piratima pripisuju i brojni napadi izvršeni u drugim područjima (pored ostalog, u Crvenom moru, Arapskom moru, Indijskom okeanu i dr.), ako se uzmu samo dve oblasti u kojima je nesporno da oni stoje iza akata morskog razbojništva, a to su vode u blizini Somalije i u Adenskom zalivu, raspoloživi podaci ukazuju na stalan porast napada.¹¹

Godina	Broj napada		
	Vode u blizini Somalije	Adenski zaliv	Ukupno
2007	31	13	44
2008	19	92	111
2009	80	116	196

Dakle, čak i nakon što je u regionu uspostavljeno veliko i prilično šaroliko prisustvo višenacionalnih pomorskih snaga, napadi somalijskih pirata ne samo da se nisu smanjili, već iz godine u godinu beleže veliki rast – preko 2,5 puta u 2008.g. u odnosu na 2007.g., i skoro 1,8 puta u 2009. u odnosu na 2008. I to samo u navedena dva područja – somalijski morski razbojници su, međutim, "proširili biznis" i na druga područja, gde ranije nisu bili aktivni, pa su, kako se smatra, u 2009. izvršili, pored ostalog, još i najmanje 15 napada u Crvenom moru, 1 u Indijskom okeanu i 4 u vodama kod Omana (uz još 1 napada u Arapskom moru, ali tamo su operisali povremeno i ranije).¹²

To je imalo za posledicu da su u 2009. somalijski pirati bili odgovorni, kako se smatra, za najmanje 217 od ukupno 406 piratskih napada

njega otvorila piratska brodice, ratni brod SAD *Nicholas* potopio je brodicu i uzaptio matični brod pirata.

Vidi, pored ostalog: Ahmed Mohamed: NATO frees pirate hostages, Belgian ship seized, *Reuters* 18. 4. 2009, www.reuters.com/article/idUSL111637320090418?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0; Sisk: Richard: U.S. Navy captures 5 Somali pirates, seizes pirate mother ship off Kenya, Somali coasts, *NY Daily News* 1. 4. 2010, www.nydailynews.com/news/world/2010/04/01/2010-04-01_us_navy_captures_5_somali_pirates_seizes_pirate_mother_ship_off_kenya_somali_coa.html; Silva Mario: *op. cit.*, 573; Kraska James, Wilson Brian: *op. cit.*, 1; i tamo navedene izvore.

¹¹ Tabela sačinjena na osnovu podataka iz: Piracy and Armed Robbery Against Ships, *ICC International Maritime Bureau Annual Report*, 1 January – 31 December 2009, publ. January 2010, 6, <http://www.mfa.gr/softlib/www.mfa.gr/softlib/Ετήσια αναφορά για το 2009 του International Maritime Bureau για την Πειρατεία.pdf>, 5.

¹² *Ibid.*

koliko ih je od 1. januara do 31. decembra 2009. registrovano u svetu. Ili drugim rečima za 53,45% svih napada, odn. više nego za svaki drugi!

U pokušaju da objasne kako to da ne mogu da izađu na kraj sa polupismenim somalijskim piratima, zapovednici višenacionalnih pomorskih snaga su se, pored ostalog, žalili da su im ruke vezane, zašto što čak i kada identifikuju piratske brodove zbog pravila opšteg međunarodnog prava ne smeju da ih gone u somalijskim teritorijalnim vodama, u kojima morski razbojnici, s jedne strane, vrše određeni broj napada, a sa druge, u koje beže nakon napada na otvorenom moru, odvođeći sa sobom otete brodove i taoce. To zahteva da se ukratko osvrnemo na postojeće međunarodnopravna rešenja u ovoj oblasti.

III. MEĐUNARODNOPRAVNO REGULISANJE

Za razumevanje postojećih međunarodnopravnih rešenja potrebno je razdvojiti pirateriju u užem smislu, koja se odvija u međunarodnim morskim vodama od morskog razbojništva u obalnom moru (u ovom slučaju u teritorijalnom moru Somalije).

1. Morsko razbojništvo u međunarodnim vodama (piraterija u užem smislu)

Za akte piraterije izvršene na otvorenom moru još od davnina utvrđena je univerzalna jurisdikcija država. Ratni brod svake države ne samo da ima pravo, već je i dužan da kada iz dostupnih informacija sazna da ima posla sa piratima, preduzme odgovarajuće radnje kako bi piratski brod uzaprio, pirate uhapsio i predao sudu.

Dakle, suprotno tvrdnjama pojedinih zapadnih država o tome da njihova jurisdikcija nad somalijskim piratima "ne postoji", "nije jasna" i sl., sve je zapravo vrlo jasno. Što se tiče međunarodnog prava pirati (lica koja su uhvaćena u pirateriji u međunarodnim vodama) ne samo da mogu već i treba da budu kažnjeni, odlukom suda države čiji ratni brod ih je uhvatio.¹³ Ova rešenja prihvataju i dalje razrađuju najvažniji univerzalni međunarodni ugovori u ovoj oblasti - Konvencija o otvorenom moru (1958) i Konvencija UN o pravu mora (1982). Pomenuti sporazumi, kojima je kodifikovana ova materija, ne samo da daju definiciju piraterije,¹⁴ već, oslanjajući se na rešenja

¹³ Isto zapažanje deli Kontorović: Kontorovich Eugene: Piracy and International Law, *op. cit.*, 2.

¹⁴ Prema čl. 15. Ženevske konvencije o otvorenom moru i istovetnoj odredbi iz čl. 101. Konvencije UN o pravu mora (1982) piraterija je: «Svaki nezakoniti akt nasilja, zadržavanja ili bilo kakva pljačka, počinjeni u lične svrhe od strane posade ili putnika nekog privatnog broda ili privatnog vazduhoplova, a koji su upereni: a) na otvorenom moru protiv drugog broda ili vazduhoplova ili protiv lica ili dobara na njima; b) protiv broda ili vazduhoplova, lica ili dobara u mestu koje ne potpada pod jurisdikciju ni jedne države.»

opšteg običajnog međunarodnog prava, uređuju i razna prateća pitanja, od velikog praktičnog značaja.

U tom smislu Konvencija UN o pravu mora sadrži odredbe kojima se preciziraju takva pitanja kao što su: dužnost svih država da sarađuju radi suzbijanja piratstva (čl. 100), piratstvo ratnog broda, državnog broda ili državnog vazduhoplova čija se posada pobunila (čl. 102), definicija piratskog broda ili vazduhoplova (čl. 103), zadržavanje ili gubitak državne pripadnosti piratskog broda ili vazduhoplova (čl. 104), zaplena piratskog broda ili vazduhoplova (čl. 105), odgovornost za zaplenu bez valjanih razloga (čl. 106), brodovi i vazduhoplovi koji su ovlašćeni za zaplenu zbog piratstva (107),¹⁵ pravo pregleda (110), pravo progona (111) i dr.¹⁶

Pri tome je posebno zanimljiva odredba iz čl. 105, koja utvrđuje:

"Svaka država može na otvorenom moru ili na bilo kom drugom mestu koje ne potpada pod vlast nijedne države zapleniti brod ili vazduhoplov ili brod ili vazduhoplov koji je otež delom piratstva i nalazi se u vlasti pirata i uhapsiti lica i oduzeti dobra na brodu ili vazduhoplovu. Sudovi države koja je izvršila zaplenu mogu odlučiti o kaznama koje valja izreći i o preduzimanju mera prema brodovima, vazduhoplovima ili dobrima, saglasno pravima trećih lica koja postupaju u dobroj veri."

Dakle, osnovno rešenje je da svaka država putem svog ratnog broda, odnosno vojnog vazduhoplova može uzaptiti piratski brod, odnosno vazduhoplov, pohapsiti pirate, izvesti ih pred svoj sud i na odgovarajući način kazniti. Sudovi odnosno države odlučuju i o sudbini uzapćenog broda i stvari na njemu, pri čemu se, vodeći računa o "pravima trećih", brod i teret vraćaju vlasnicima.¹⁷ Samo ako se ovo vlasništvo ne može utvrditi, brod ili teret se dodeljuju uzaptitelju.

Na prvi pogled, ovim rešenjima, koja svoj osnov imaju u opštem međunarodnom običajnom pravu i, opšte uzev, imaju veoma dugu istoriju primene, stvaraju se ozbiljni preduslovi za borbu protiv piraterije. Međutim, ispostavlja se da ona ne pomažu u slučajevima kada pirati na vreme umaknu u teritorijalne vode neke države (u ovom slučaju: Somalije), a ona nije u stanju ili voljna da ih goni, kao ni kada oni vrše akte morskog razbojništva u teritorijalnim vodama takve države.

¹⁵ Ona glasi: "Zaplenu broda zbog piratstva mogu izvršiti samo ratni brodovi ili vojni vazduhoplovi, ili drugi brodovi ili vazduhoplovi koji su jasno označeni i koje je moguće prepoznati da su u vladinoj službi i da su za to ovlašćeni".

¹⁶ Sve te odredbe zapravo samo ponavljaju odgovarajuća rešenja iz čl. 14, 16-21. Konvencije o otvorenom moru (1958).

¹⁷ U praksi se određeni postotak vrednosti broda odn. tereta dodeljuju uzaptitelju na ime nagrade i naknade troškova.

2. Morsko razbojništvo u teritorijalnim vodama

Kada je reč o aktima nasilja u obalnom moru država, tu je situacija ista kao kod svih krivičnih dela koja su izvršena na bilo kom drugom delu teritorije odnosno zemlje. Samo teritorijalna, odnosno u ovom slučaju obalna država, u skladu sa svojom suverennošću i teritorijalnom jurisdikcijom ima pravo i dužnost da goni kriminalce, pa i one koji napadaju i pljačkaju brodove.

Međutim, tu je potrebno dati nekoliko datnih napomena.

Pre svega, međunarodno pravo ne zabranjuje državama da šire svoju krivičnu jurisdikciju na slučajeve koji su se dogodili izvan granica njihove teritorije. To je, uostalom, potvrdio još Stalni sud međunarodne pravde, u poznatom slučaju "Lotus" (1927).¹⁸ Dakle, države u principu mogu goniti lica odgovorna za morsko razbojništvo u stranim teritorijalnim vodama – pod uslovom da na neki dozvoljni način dođu do tih lica.¹⁹

1) Rimska konvencija (1988)

U novije vreme ova načelna mogućnost, dodatno je regulisana nekim drugim dokumentima, pre svega, Konvencijom o suzbijanju nezakonitih dela protiv bezbednosti pomorske plovidbe, potpisanom u Rimu 10.3.1988. g. (u daljem tekstu: Rimska konvencija)²⁰ i protokolima uz nju.²¹ Svi ovi instrumenti su stupili na snagu.²²

Konvencija i protokoli uz nju u osnovi imaju za cilj postizanje uslova za bezbednost međunarodne plovidbe, odnosno kažnjavanje lica koja preduzimaju terorističke i druge akte kojima se ugrožava bezbednost

¹⁸ Više o tome vidi odrednicu "Lotus, spor" u: Krivokapić Boris: Enciklopedijski rečnik međunarodnog prava u međunarodnih odnosa, Beograd 2010, str. 498-499.

¹⁹ U praksi će, razume se, države goniti ova lica samo onda kada imaju izražen interes za to – zato što su ta lica napada brod odnosno države, ubila ili povredila državljane te države i sl.

²⁰ Za tekst vidi: Zakon o ratifikaciji Konvencije o suzbijanju nezakonitih radnji protiv bezbednosti pomorske plovidbe, "Službeni list SRJ, Međunarodni ugovori 2/2004, odn. *Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation (SUA 1988)*, <http://untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv8.pdf>.

²¹ Uz Konvenciju donet je i Protokol o suzbijanju nezakonitih dela protiv bezbednosti nepokretnih platformi smeštenih iznad epikontinentalnog pojasa (1988), a zatim su 2005. g. otvoreni za potpisivanje protokoli o dopuni Konvencije i Protokola, kojima su, pored ostalog, precizirana određena nova kažnjiva dela.

²² Konvencija (SUA 1988) i prvi protokol uz nju (SUA Protocol 1988) stupili su na snagu 1.3.1992, a instrumenti iz 2005 (Protokol o izmeni odn. dopuni Konvencije - SUA 2005. i protokol o izmeni Protokola iz 1988. – SUA Protocol 2005) stupili su na snagu 28.7.2010. Na dan 30.4.2010. Konvencija (SUA 1988) je imala 156 članica, Protokol o suzbijanju nezakonitih dela protiv bezbednosti nepokretnih platformi smeštenih iznad epikontinentalnog pojasa (SUA Protocol 1988) – 145 članica, Protokol iz 2005. g. o izmeni odn. dopuni Konvencije (SUA 2005) - 12 članica, a onaj o izmenama Protokola iz 1988. (SUA Protocol 2005) – svega 10 članica. Za podatke o članstvu u sva četiri slučaja vidi: www.imo.org/Conventions/mainframe.asp?topic_id=247.

plovidbe. Drugim rečima, njihova svrha ogleda se u obuhvatanju što šireg kruga dela nasilja prema brodovima, a posebno u omogućavanju državama da prošire svoju nadležnost na neke situacije u kojima imaju opravdani interes.

U tom smislu od posebnog značaja je čl. 3. Konvencije kojima je utvrđeno da:

"Svako čini kažnjivo delo ako protivpravno i sa namerom: (a) silom ili pretnjom sile ili bilo kojim drugim oblikom zastrašivaja zauzme brod ili uspostavi kontrolu nad njim; ili (b) izvrši akt nasilja protiv lica na brodu, ako takav akt može da ugrozi bezbednu plovidbu tog broda; ili (c) uništi brod ili prouzrokuje štetu na brodu ili njegovom teretu, čime može biti ugrožena bezbedna plovidba broda; ili (d) postavi ili omogući postavljanje na brodu, bilo kojim sredstvom, uređaja ili materija kojima se može razoriti brod ili izazvati šteta na brodu ili njegovom teretu, a što ugrožava ili bi moglo da ugrozi bezbednu plovidbu broda; ili (e) uništi ili ozbiljno oštetiti pomorske navigacione uređaje ili ozbiljno poremeti njihov rad, ako se takvim aktom može ugroziti bezbedna plovidba broda; ili (f) daje obaveštenja ili podatke za koje zna da su lažni, ugrožavajući time bezbednu plovidbu broda, ili (g) telesno povredi ili liši života neko lice prilikom izvršenja ili pokušaja izvršenja nekog od napred navedenih dela."

Svaka država članica preuzela je obavezu da za navedena dela propiše odgovarajuće kazne kao i da preduzme mere neophodne za uspostavljanje njene sudske nadležnosti nad opisanim krivičnim delima kad su ona učinjena: (a) na brodu ili protiv broda koji plovi pod zastavom te države, ili (b) na državnoj teritoriji te države uključujući i njeno teritorijalno more, ili (c) od strane državljana te države. Ona takođe može da uspostavi svoju nadležnost nad takvim delom: (a) ako je počinjeno od lica bez državljanstva koje ima uobičajeno prebivalište u toj državi, ili (b) ako je prilikom njegovog izvršenja građanin te države uhvaćen, ugrožen, telesno povređen ili lišen života, ili (c) ako je delo učinjeno u nameri da se ta država prisili na izvršenje ili neizvršenje nekog akta.²³

Kada se izvršilac dela nalazi pod njenom jurisdikcijom i kad se uveri da okolnosti to opravdavaju, država ugovornica dužna je da liši odnosno lice slobode i pokrene protiv njega krivični postupak ili ga izruči drugoj nadležnoj državi ugovornici. To znači da je usvojeno rešenje *aut dedere, aut punire*. Države ugovornice preuzele su, pored ostalog, i obavezu da saraduju na polju prevencije, kao i da razmenjuju informacije i dokaze.

Konvencija se primenjuje kada brod plovi ili kada njegov plan plovidbe uključuje plovidbu u, preko ili iz voda koje se nalaze izvan spoljne

²³ Vidi čl. 6. Rimske konvencije.

granice teritorijalnog mora neke države ili bočnih granica njenog teritorijalnog mora sa susednim državama. Ona se primenjuje i onda kada se na državnoj teritoriji odnosno ugovornice nalazi izvršilac odnosno pretpostavljeni izvršilac krivičnog dela.²⁴ Konvencija se ne primenjuje na ratne brodove ili brodove u vlasništvu države ili pod njenim upravljanjem kada se koriste kao pomoćni ratni brodovi, za carinske ili policijske potrebe; ili brodove koji su povučeni iz plovidbe ili raspremljeni.

Kada se radi o nasilju na moru, Rimski konvencija je popunila određene praznine koje su ostale usvajanjem definicije piraterije, kako je formulisana u Konvenciji o otvorenom moru i Konvenciji UN o pravu mora. Pored ostalog, ona se odnosi na akte koji se dešavaju u teritorijalnim vodama i na akte motivisane političkim razlozima, a uz to prevazilazi zahtev da se radi o nasilju u kojem učestvuju dva broda (vazduhoplova).

I pored toga, problem nije rešen. Konvencija i protokoli uz nju nisu posvećeni borbi protiv morskog razbojništva, niti se prvenstveno odnose na to. Njihova osnovna svrha su borba protiv terorističkih i sličnih akata i obezbeđenje sigurne pomorske plovidbe. Pri tome odgovarajuće odredbe su i pored svega relativno nedorečene, odnosno nedovoljno jasno definisane, tj. ostavljaju suviše prostora za nedoumice i razna tumačenja – bar kada je reč o tome kako ih primeniti u borbi protiv pirata.

Uz to, pošto važi samo u odnosima između članica, Rimski konvencija ne deluje *erga omnes* i ne može da ustanovi univerzalnu nadležnost. Za gonjenje i kažnjavanje učinilaca odnosnih akata nadležne su samo članice Rimske konvencije, pa i to samo one koje na osnovu odredaba Konvencije imaju jurisdikciju u konkretnom slučaju. Najzad, u praksi je odluka o tome da li će preduzeti neke korake ili neće u rukama svake ugovornice – Rimski konvencija ne predviđa nikakva rešenja za slučaj da neka ugovornica ne ispuni preuzete obaveze.

2) Rezolucije Saveta bezbednosti

Činjenica da Somalija nema sopstvenu ratnu mornaricu koja bi gonila morske razbojnice, a da ih, prema opštem međunarodnom pravu u teritorijalnim vodama Somalije ne mogu goniti ni strani ratni brodovi, dok je, sa druge strane, primena Rimske konvencije na razne načine objektivno ograničena, navela je međunarodnu zajednicu da potraži neke druge puteve za borbu protiv ovog zla koje sve više pogađa interese svih država.

U tom smislu, pažnju naročito privlači činjenica da je, radi prevazilaženja pomenutih problema, počev od 2008. godine Savet bezbednosti UN doneo čitav niz rezolucija posvećenih što efikasnijoj borbi protiv somalijskih pirata.

²⁴ Vidi čl. 4. Rimske konvencije.

Bliže gledajući, u novijoj praksi Savet bezbednosti se često bavio raznim aspektima situacije u Somaliji odnosno u vezi sa tom zemljom.²⁵ Neke od tih odluka kao npr. rezolucija 733 (1992) kojom je uveden embargo na isporuke Somaliji oružja i vojne opreme, makar posredno služe smanjenju nasilja i organizovanog kriminala u toj zemlji, pa tako i piraterije.

Međutim, Savet je usvojio i niz rezolucija koje se neposredno tiču nastojanja da se obuzdaju somalijski pirati. To u prvom redu važi za rezolucije: 1814 (2008), 1816 (2008), 1838 (2008), 1844 (2008), 1846 (2008), 1851 (2008), 1897 (2009) i 1918 (2010).

Njima je, pored ostalog, data podrška političkim procesima za mirno sređivanje situacije u Somaliji; jačanje političkih, bezbednosnih i drugih napora u tom pravcu; istaknuta namera da se preduzmu efikasne mere protiv onih koji onemogućavaju ili blokiraju mirne političke procese, kao i onih koji krše embargo na isporuku oružja; osuđen je bilo koji oblik kršenja ljudskih prava itd. i posebno je istaknuta nužnost zaštite konvoja Svetskog programa za hranu od napada na njih.²⁶

S obzirom na dramatičan porast piratskih aktivnosti u blizini obala Somalije, narednim rezolucijama Saveta bezbednosti su postepeno uvedene razne mere međunarodnog prisustva kojima su međunarodnim snagama u tom području davana sve veća i veća ovlašćenja, radi eliminacije pirata. Ove rezolucije donete su na osnovu ovlašćenja Saveta iz glave VII povelje UN, što znači da imaju obavezujuću snagu.²⁷

1.Rezolucija 1816 (2008). – Prekretnicu u odnosu Ujedinjenih nacija prema problemu narastanja napada somalijskih pirata predstavljala je Rezolucija 1816 (2008), koja je usvojena usvojena 2.6.2008, nakon višemesečnih rasprava. Njom je Savet osudio akte piraterije i pozvao države da sarađuju u borbi protiv pirata, otvorivši tako, po mnogo čemu, novu stranicu u borbi međunarodne zajednice borbi protiv savremenih pirata.

S obzirom na učestale napade pirata u blizini obala Somalije i njihovo skrivanje u teritorijalnim vodama, pa i lukama te zemlje,²⁸ koja, s druge strane, nema stvarne mogućnosti da se bori protiv njih,²⁹ i imajući u

²⁵ Pored ostalog, rezolucije 733 (1992), 1519 (2003), 1558 (2004), 1587 (2005), 1630 (2005), 1676 (2006), 1772 (2007), 1801 (2008), 1811 (2008), 1844 (2008), 1853 (2008), 1862 (2009), 1907 (2009), 1910 (2010), 1916 (2010) i dr. Tekstove ovih i svih drugih ovde pomenutih rezolucija Saveta bezbednosti vidi na: www.un.org/Docs/sc/.

²⁶ Rezolucija 1814 (2008) posebno tač. 11.

²⁷ Zanimljivo je primetiti da je samo 2008. godine Savet bezbednosti usvojio čak 5 rezolucija o somalijskim piratima – više nego o ijednom drugom pitanju!

²⁸ Neposredan povod za prihvatanje rešenja o pravu gonjenja pirata u teritorijalnim vodama Somalije bila je činjenica da su u to vreme somalijski morski razbojnici premestili težište svojih napada na Adenski zaliv, u kome su brodovi prinuđeni da prolaze uzanim koridorom, što je piratima pružilo idealnu priliku da brodove napadaju u međunarodnim vodama i da se odmah zatim veoma brzo vrate u za njih bezbedne teritorijalne vode Somalije. Vidi: Kontorovich Eugene: *International Legal Responses...*, *op. cit.*, p. 2.

²⁹ Jer, pored ostalog, nema ni ratnu mornaricu, ni efikasnu centralnu vladu.

vidu da je i vlada koja predstavlja tu zemlju dala svoj pristanak,³⁰ Rezolucijom je stranim državama (njihovim ratnim brodovima) dozvoljen slobodan lov na pirate u teritorijalnim vodama Somalije. U pitanju je jedinstveno rešenje koje predstavlja izuzetak od vekovima starog pravila da je svaka država nadležna i odgovorna da u svojim vodama goni kriminalce (pa i morske razbojnike), a da su sve države nadležne da gone i kažnjavaju morske razbojnike na otvorenom moru i drugim područjima koja nisu pod jurisdikcijom nijedne države.

Rezolucija sadrži nekoliko važnih ograničenja: 1) ona se odnosi samo na Somaliju; 2) odgovarajuće akcije mogu da preduzimaju samo države kojima vlada Somalije to izričito odobri; 3) ovo rešenje važi samo za period od 6 meseci; 4) Rezolucijom (tač. 9) je precizirano da se njom utvrđena rešenja ne odnose na prava, dužnosti i odgovornosti drugih država prema međunarodnom pravu, niti na bilo koju drugu situaciju (osim one koja se tiče Somalije), a posebno to da se ovim rešenjima ne stvara nikakvo običajno međunarodno pravo.

Dakle, po prvi put u istoriji strani ratni brodovi dobili su međunarodno ovlašćenje da gone morske razbojnike u obalnom moru strane države. U prvi mah, izgledalo je da je pronađen pravi odgovor.

2. Ostale rezolucije Saveta bezbednosti. - Nakon usvajanja Rezolucije 1816., u praksi je zaista došlo do učestalijeg i masovnijeg patroliranja i porasta drugih relevantnih aktivnosti međunarodnih pomorskih snaga, radi suzbijanja napada somalijskih pirata. To, međutim, nije imalo za posledicu smanjenje piratskih napada. Naprotiv, oni su postajali sve brojniji i sve drskiji.

Stoga je Savet bezbednosti *Rezolucijom 1838 (2008)* ponovo iskazao odlučnost da se stane na put somalijskim piratima, a *Rezolucijom 1844 (2008)* izričito je predvideo mere kao što su zamrzavanje finansijskih sredstava lica, za koja se sumnja da su direktno ili indirektno uključena u piratske aktivnosti, zabranu isporuke oružja i vojne opreme takvim licima i dr.

Rezolucijom 1846 (2008) pozdravljene su odgovarajuće mere međunarodnih organizacija i multinacionalnih pomorskih snaga i, što je posebno važno, produženo je trajanje mera uvedeni Rezolucijom 1816 (2008) na još 12 meseci. Među ostalim bitnim momentima je svakako i taj da je Rezolucija (tač. 15) pozvala države članice Konvencije o suzbijanju nezakonitih dela protiv bezbednosti pomorske plovidbe (1988) da u potpunosti ispunjavaju svoje obaveze prema Konvenciji i saraduju sa generalnim sekretarom UN i Međunarodnom pomorskom organizacijom radi obezbeđenja uslova za procesuiranje lica osumnjičenih za pirateriju i oružanu pljačku na moru u blizini obala Somalije.

³⁰ U pitanju je Prelazna savezna vlada Somalije (eng. *Transitional Federal Government of Somalia – TFG*).

Rezolucija 1851 (2008) potvrđuje sve ranije usvojene mere, poziva sve regionalne i međunarodne organizacije koje imaju takav kapacitet da aktivno učestvuju u borbi protiv piraterije i oružane pljačke na moru putem raspoređivanja ratnih brodova i vazduhoplova radi zaustavljanja i uzapćenja brodova, čamaca, oružja i druge opreme koji se koriste u svrhu piraterije ili morskog razbojništva. Ona poziva sve države i regionalne međunarodne organizacije koji se bore protiv piraterije u blizini obala Somalije da zaključe posebne sporazume ili aranžmane sa zemljama iz regiona koje su voljne da pritvore i sudski procesuiraju i kažnjavaju pirate (tač. 3); ohrabruje sve države i regionalne organizacije koji se bore protiv pirata i pljačkaša na moru u blizini Somalije da osnuju regionalni centar radi prikupljanja informacija i koordinacije relevantnih aktivnosti u borbi protiv pirata odn. morskih razbojnika (tač. 5) i dr.

Naročito je važna odluka iz tač. 6. koja, pozivajući se na takvu inicijativu Prelazne savezne vlade Somalije, premda naglašava primarnu ulogu te vlade u borbi protiv pirata i morskih razbojnika, ovlašćuje odnosne države i regionalne međunarodne organizacije da radi suzbijanja pirata (morskih razbojnika) mogu da preduzmu sve neophodne mere u Somaliji (dakle i na *kopnenom* delu teritorije te zemlje!).

Rezolucija 1897 (2009) od 30.11.2009. potvrđuje sva ova rešenja; poziva članice UN da nastave saradnju sa Prelaznom saveznom vladom Somalije u borbi protiv morskih razbojnika i naglašava (tač. 8) da se sva usvojena rešenja tiču samo situacije u Somaliji, da ne utiču na prava i obaveze država članica UN prema međunarodnom pravu i izričito podvlači da usvojena rešenja ne mogu da se smatraju kao da stvaraju međunarodno običajno pravo. Pored ostalog, za narednih 12 meseci produženo je dejstvo mera za borbu protiv piratstva, preciziranih rezolucijama 1846. i 1851.

Najzad, *Rezolucija 1918 (2010)* usvojena 27.4.2010. na predlog Rusije, konstatuje da neuspeh da se kazne lica odgovorna za akte piraterije i oružanog morskog razbojništva u blizini obala Somalije potkopava napore koje u borbi protiv pirata preduzima međunarodna zajednica (tač. 1); poziva države, uključujući i zemlje u regionu da svojim unutrašnjim zakonodavstvom kriminalizuju pirateriju i, pored ostalog, zahteva od generalnog sekretara UN da, u roku od 3 meseca od usvajanja Rezolucije, podnese izveštaj o mogućim koracima za gonjenje i kažnjavanje lica koja su odgovorna za akte piraterije i morskog razbojništva u blizini obala Somalije, uključujući, pored ostalog, mogućnost stvaranja posebnih domaćih sudskih veća sa eventualnim međunarodnim učešćem, regionalnih sudova ili međunarodnog krivičnog suda i odgovajućih međunarodnih aranžmana (tač. 4).

3. Uticaj na stanje u praksi. - Premda su Rezolucija 1816 (2008), a za njom i druge relevantne rezolucije Saveta bezbednosti, nastojale da efikasno reše problem somalijskih pirata, već sada se može primetiti da one nisu dovele do bilo kakvog opipljivog poboljšanja na terenu. Čak ni sa svim

ovlašćenjima, datim međunarodnom faktorom, Rezolucijom 1816 (2008) i narednim rezolucijama Saveta bezbednosti, borba protiv somalijskih pirata nije dobijena. Naprotiv! U međuvremenu je došlo je do prave eksplozije napada somalijskih morskih razbojnika.

Kao što je već pomenuto, oni su u 2009. dejstvovali ne samo u vodama u blizini Somalije, već i na drugim lokacijama izvršivši čak 217, odnosno 53,45% od ukupno 406 piratskih napada zabeleženih u svetu u 2009. godini! Na taj način, ne samo da prisustvo međunarodnih vojnih snaga i posebna ovlašćenja koja su tim snagama data rezolucijama UN nisu smanjili piratske napade, već su se napadi – drastično povećali! Štaviše, pirati su počeli da napadaju brodove i na udaljenosti većoj od 1.000 nautičkih milja od obala Somalije!

U tim napadima oteto je (samo u 2009) 47 brodova pri čemu je 867 članova posade završilo kao taoci, 10 članova posade je povređeno, 4 ubijeno a 1 je nestao. Smatra se da je na dan 31. decembra 2009. u rukama somalijskih pirata radi otkupa bilo 12 brodova sa 263 člana posade, različitog državljanstva.³¹ Prema nekim drugim izvorima, somalijski pirati su u 2009. napali 146 brodova i pri tome uspeli da otmu čak 56 njih!

Samo od 1. januara do 11. maja 2010. registrovano je 45 napada somalijskih pirata, koji su pri tome oteli čak 21 brod, što znači da su uspeli u skoro svakom drugom pokušaju.³²

Aprila 2010., somalijski pirati su nadmašili sami sebe – trojica pirata otela su 333 metra dug južnokorejski supertanker "*Samho Dream*" koji je prevezio naftu iz Iraka do rafinerije u SAD, i pri tome savladala i otela 24 člana posade! Posebno je zanimljivo primetiti da je brod napadnut čak 1.560 km od obala Afrike, čak 300 nautičkih milja južno od zone kojom patroliraju međunarodne mornaričke snage.³³

Dakle, premda se mora priznati da su ratni brodovi višenacionalnih pomorskih snaga uspeli da spreče mnoge napade u blizini afričkog kontinenta, činjenica je da broj napada somalijskih pirata ne samo da ne opada, već i dalje raste pri čemu ovi poduhvati postaju sve drskiji i bezobzirni.³⁴

S tim u vezi, teško je oteti se utisku da, kada bi zaista postojala iskrena spremnost međunarodne zajednice da se beskompromisno

³¹ Piracy and Armed Robbery Against Ships, *op. cit.*, p. 21.

³² Podatke za 2009. i 2010. godinu zajedno sa datumima napada, imenima i tipovima napadnutih i otetih brodova, vidi na: <http://coordination-maree-noire.eu/spip.php?article9780&lang=en>.

³³ Kako oteti supertanker, *Politika* 10.4.2010, str. 4.

³⁴ Zapravo, osnovno zapažanje je da su sve međunarodne mere koje su preduzete protiv njih uticale na somalijske pirate samo utoliko što su ih navede da svoje aktivnosti prebace iz Adenskog zaliva u Indijski okean. Vidi: Somalia: Piracy, Security Council Report, *Update Report* 20 April 2010, No. 3, p. 2, www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4EDC-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/UpdateReport20April10_Somalia.pdf

suprotstavi somalijskim ili bilo kojim drugim morskim razbojnicima, oni ne bi imali nikakve šanse. U tom smislu, pravo pitanje je, međutim, zašto ovi razbojnici ne samo da opstaju, već su, iz godine u godinu, sve opasniji.

III. NAJVAŽNIJI PROBLEMI U PRAKSI

Činjenica da međunarodna zajednica za sada ne uspeva da se izbori sa polupismenim, slabo naoružanim i uopšte naoko sasvim nebitnim somalijskim piratima, koji uz to i nisu pravi profesionalni kriminalci (većinom su to ribari, koji se povremeno otiskuju na more radi dodatne zarade) ukazuje na to da se i u XXI veku, ovim putem, relativno jednostavno i bezbedno mogu zaraditi velike pare, što drugim rečima znači da preti da stimuliše porast piraterije i u drugim delovima sveta. Tome treba dodati i realnu bojazan da bi somalijski morski razbojnici uskoro mogli da se povežu i sa međunarodnim teroristima i tako ostvare neku vrstu kriminalne simbioze koja bi u tom slučaju zaista mogla biti pogubna za međunarodnu bezbednost i interese svih država sveta.³⁵

Ali, zašto je borba protiv pirata, u kojoj su angažovane i vodeće obaveštajne službe najvećih država sveta, i čitave pomorske flotile odn. multinacionalne pomorske snage iz 30-tak država, i razne međunarodne organizacije, pa čak u sve većoj meri i sam Savet bezbednosti UN - za sada bezuspešna? Posebno u situaciji, kada, ne samo da postojeće opšte međunarodno pravo daje dovoljno precizne i čvrste okvire za borbu protiv morskih razbojnika, već postoje i posebne rezolucije Saveta bezbednosti koje ratnim brodovima stranih država daju do sada neviđena ovlašćenja – uključujući i pravo progona morskih razbojnika u teritorijalnim vodama, pa čak i na kopnu Somalije! U čemu je onda problem, zašto praksa jednostavno ne ispunjava zacrtana rešenja?

Zapravo, mnogo je razloga zbog kojih borba protiv pirata iz Somalije nije dovoljno efikasna. Ovde ćemo se na te razloge osvrnuti sumarno ne razdvajajući, sem kada je to izričito napomenuto, borbu protiv morskih razbojnika u obalnom moru Somalije i borbu protiv njih na otvorenom moru. Ovo kako zbog toga što se u osnovi radi o borbi protiv istih lica (istih bandi) tako i zbog toga što je u mnogim slučajevima reč o identičnim problemima, što ti pirati operišu i u obalnom moru Somalije i u međunarodnim vodama, što i kada ugrabe plen na otvorenom moru beže sa njim u svoje luke na obalama Somalije i dr.

³⁵ Više o tome, kao i neke konkretne primere ove sprege, vidi kod: Luft Gal, Korin Anne: *Terrorism Goes to Sea*, *Foreign Affairs* 6/2004, <http://www.southchinesea.org/docs/Foreign%Affairs - TerrorismGoestoSea-GalLuftandAnnewww.iags.org/fa2004.html>.

1. Problemi u vezi sa samim hapšenjem

Jedan od velikih problema ogleda se u tome što je pravovaljano hapšenje morskih razbojnika, posebno na otvorenom moru, moguće zapravo samo u vrlo malom vremenskom intervalu kada su oni započeli, ali još ne i završili napad na brod. Ratni brod bi morao da se nađe na licu mesta u pravom trenutku i da dejstvuje bez oklevanja.

Čak i kada se ne radi o "propaloj državi" kakva je današnja Somalija, već o zemlji sa efikasnim organima vlasti, premda ona može, da, u skladu sa svojim propisima, u svom obalnom moru sankcioniše brodove i lica na njima kod kojih se nađe oružje, dovoljno je da odnosna lica, videvši da im se približava patrolni brod, brod obalske straže ili neki drugi odgovarajući državni brod, jednostavno pobacaju oružje u vodu i izdaju se za obične ribare, pomorce, turiste i sl. Drugim rečima, tu zajedno sa odbačenim oružjem u vodu padaju i sva sofisticirana tehnologija i moćno naoružanje ratnih brodova. U tom smislu, odnosna lica mogu biti gonjena kao morski razbojnici, jedino, ako su uhvaćena za vreme oružanog napada, neposredno posle napada (pod uslovom da postoje odgovarajući dokazi) i sl. Situacija je zapravo slična kao i kod krivičnih dela izvršenih na kopnenom delu državne teritorije – izvršioci moraju biti uhvaćeni ili *in flagranti* ili se moraju obezbediti pouzdani dokazi protiv njih, što je, kada je reč o morskim razbojnicima iz više razloga teže nego kada se radi o kriminalcima koji operišu na kopnu.³⁶

Stvar je još složenija kada je reč o međunarodnim morskim vodama. Somalijski pirati se na "debelo" more otiskuju u ribarskim (matičnim) brodovima, sa kojih napadaju unapred utvrđene mete.³⁷ Ma kako to na prvi pogled moglo da izgleda neobično, kada su lica za koja se sumnja da se bave piraterijom zateknu na otvorenom moru, makar i naoružana, suštinski se ništa ne može preduzeti. Ovo zato što nema norme koja im brani da na prostorima koji nisu pod jurisdikcijom neke države budu naoružani, pa čak i automatskim oružjem. U praksi čak i ako budu upitani šta će im automatske puške i raketni bacači, ova lica će najverovatnije odgovoriti da ih nose radi lične zaštite od – pirata (!). I time će razgovor biti završen, zato što, ma šta o svemu mislio, zapovednik ratnog broda koji je zaustavio brod za koji se sumnja da je piratski, neće imati nikakav argument kojim bi osporio ove navode.

³⁶ Pored ostalog, napadnuti strani brodovi (jahte, tankeri i sl.) će iz razumljivih razloga nastojati da, čim na ovaj ili onaj način umaknu morskim razbojnicima, što pre otplove dalje, u skladu sa svojim planovima plovidbe. Već sama ta činjenica znatno otežava posao organa gonjenja, zato što zajedno sa brodom u daleke predele odlaze i svedoci (putnici, posada) što veoma komplikuje neke istražne radnje (npr. skoro sasvim će onemogućava lično prepoznavanje naknadno uhvaćenih osumnjičenih).

³⁷ Nije do kraja jasno kako funkcioniše, ali evidentno je da imaju veoma razvijen sistem obaveštavanja o kretanju brodova i tome koje među njima se isplati napadati. Sumnja se da imaju svoje špijune u velikim lukama, a možda čak i u nekim velikim evropskim gradovima.

Na taj način, pre samog započinjanja piratskog napada u načelu nema čvrstog dokaza da su u pitanju lica koja su se na more otisnula da bi se bavila piraterijom, a ne čestiti ribari koji svojim mukotrpnim trudom nastoje da prehrane sebe i svoje porodice. Sve i kad bi bila podignuta, eventualna optužnica protiv ovih lica lako bi bila oborena na sudu svake savremene države.³⁸

Sa druge strane, kada pirati završe napad (uspeju da zauzmu brod) onda je protiv njih skoro nemoguće preduzeti akciju zato što tada oni prete da će pobiti taoce, izazvati ekološku katastrofu ispuštanjem nafte iz otetog tankera i sl. Ova pretnja im obično ne samo obezbeđuje efikasnu zaštitu od domaćih ili stranih ratnih brodova, već im predstavlja propusnicu između kordona multinacionih snaga, sve do somalijskih teritorijalnih voda i sigurnih luka na afričkoj obali. A kada se nađu na kopnu, dalje je skoro nemoguće pratiti njihov trag.

Dakle, akcija protiv pirata praktično mora biti izvedena u onom malom vremenskom periodu između početka i završetka njihovog napada. Taj interval obično traje svega 15-ak minuta. To istovremeno znači da bi ratni brod morao da bude dovoljno blizu i dovoljno brz da bi stigao i sprečio napad pirata. U praksi se to najčešće svodi na zahtev da je ratni brod udaljen svega nekoliko milja i da je na njemu, u stanju stalne pripravnosti helikopter koji u navedenom vremenskom periodu može da pritekne u pomoć brodu-žrtvi i otera razbojnike.³⁹

Posebno treba naglasiti da je vrlo problematična upotreba oružja protiv pirata. Za razliku od rešenja iz prošlosti, osim u slučajevima kada on sam prvi otvori vatru na njega, ratni brod u principu nema pravo da na otvorenom moru upotrebi oružanu silu protiv broda za koji iz nekog razloga sumnja da je piratski, a naročito nije ovlašćen da potopi takav brod.⁴⁰ Štaviše, već je bilo slučajeva koji su pokazali da čak i kada je otvarana vatra na pirate, to je imalo za posledicu gubitke života sasvim nevinih ljudi.⁴¹

Najzad, kada je reč o somalijskim piratima i borbi protiv njih, može se zapaziti još jedan paradoks koji se tiče problema u vezi sa hapšenjem okrivljenih. Naime, premda su odgovarajućim rezolucijama Saveta bezbednosti UN međunarodne pomorske snage dobile, pored ostalog, i naoko, izuzetno važno, pravo da morske razbojnice gone u teritorijalnom

³⁸ Zbog načela pretpostavke nevinosti i insistiranja na tome da se optužba mora dokazati.

³⁹ Middleton Roger: *op. cit.*, p. 4.

⁴⁰ To ističu mnogi autori. Vidi, pored ostalog: Silva Mario: *op. cit.* p. 577.

⁴¹ Pored ostalog, novembra 2008. indijska fregata je u jednom incidentu potopila brodicu u Adenskom zalivu, objavivši da je u pitanju bio piratski matični brod. Uskoro se međutim, pokazalo da se radilo o tajlanskoj ribarskoj brodici koju su oteli pirati. Indija je zatim tvrdila da je njen ratni brod samo odgovorio na vatru koja je na njega otvorena sa brodice. Kako god bilo, u ovom događaju stradali su ne samo morski razbojnici, već i čak 15 od ukupno 16 mornara koje su pirati oteli i držali kao taoce. Vidi: Indian navy 'sank Thai trawler', http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7749245.stm; Kontorovich Eugene: Piracy and International Law, *op. cit.*, 5. i tamo navedenu literaturu.

moru, pa čak i na kopnenom delu teritorije Somalije, ispostavlja se da ni to u praksi nije previše efikasno ovlašćenje. Stvar je u tome da oružane snage stranih država zapravo vrlo malo toga mogu da urade na kopnu Somalije – tek je tu teško, ako ne i nemoguće utvrditi ko je pirat, a ko nevini ribar, čestiti trgovac ili nešto treće.

2. Nezainteresovanost država za gonjenje pirata na otvorenom moru

Praksa pokazuje da čak i one države koje su slanjem svojih ratnih brodova u područje u kome vršljaju somalijski morski razbojnici, naoko pokazale spremnost da se uhvate u koštac sa njima, u praksi često nisu previše raspoložene da se sa punom rešenošću i bez ikakvih kompromisa upuste u borbu protiv pirata.

U tom smislu može se zapaziti, da i pored toga što po savremenom međunarodnom pravu, a posebno Konvenciji o otvorenom moru (1958) i Konvenciji UN o pravu mora (1982) svaka država ima nadležnost (pravo i obavezu) da putem svog ratnog broda ili vazduhoplova goni pirate na otvorenom moru, države su, opšte uzev, obično voljne da to čine samo onda kada su u pitanju njihovi neposredni interesi – kada su pirati napali ili oteli brod, odnosno državljane date države, kada je u pitanju brod koji prevozi teret koji pripada državi u pitanju odn. njenim pravnim ili fizičkim licima i sl. U ostalim slučajevima odlučna akcija često izostaje. Na čudnovatu nespремnost država da u datim slučajevima preduzmu efikasne mere koje im stoje na raspolaganju, ukazuje se i u literaturi,⁴² ali i u visokoj politici, pa i na sednicama Saveta bezbednosti.⁴³

Praksa pokazuje da će ratni brod koji se zatekao u blizini i dobio poziv u pomoć, odnosno na neki drugi način saznao za napad pirata, najverovatnije priteći u pomoć napadnutom brodu, ma koje zastave on bio, ali će se zadovoljiti time da otera pirate, tj., u većini slučajeva neće uzaptiti piratski brod, pohapsiti pirate i predati ih sudu. Ovo i pored toga što se to od njega u principu očekuje – uostalom, na to ga zapravo obavezuje opšte međunarodno pravo.

Stvar je u tome da države u licu svojih ratnih brodova prednost daju najobičnijim kalkulacijama. Svi troškovi hapšenja pirata, njihovog pritvora, prebacivanja na teritoriju države kojoj pripada ratni brod radi suđenja pred

⁴² Pored ostalog, Kontorovich Eugene: Piracy and International Law, *op. cit.*, 2.

⁴³ Pored ostalog, državni sekretar SAD Kondoliza Rajs ukazala je sednici Saveta bezbednosti održanoj 18.12.2008, da SAD veruju Konvencija UN o pravu mora, rezolucije Saveta bezbednosti i drugi pravni instrumenti predstavljaju dovoljnu pravnu osnovu za gonjenje i procesuiranje pirata, ali da ponekada nedostaju politička volja i sposobnosti, kao u slučaju Somalije, gde mnogim državama nedostaju neophodni sudski i drugi kapaciteti. Statement of Condoleezza Rice, Secretary of State of the United States, in: Security Council Authorizes States to Use Land-Based Operations in Somalia, as Part of Fight Against Piracy off Coast, Unanimously Adopting 1851 (2008), www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9541.doc.htm, 4.

sudom te države, a zatim i sudskog postupka (pored ostalog i troškovi obezbeđenja sudskog tumača, troškovi dovođenja u sud i saslušanja svedoka optužbe,⁴⁴ ali i svedoka odbrane itd.), izdržavanja zatvorske kazne (nakon eventualne osude) i dr. padaju na teret države čiji je ratni brod uhvatio lica osumnjičena u pirateriji. A takvi troškovi državama u principu nisu potrebni.

Tome treba dodati da se mora računati i sa time da bi makar pojedini okrivljeni, odnosno osuđeni u raznim fazama postupka ili za vreme izdržavanja kazne na razne načine mogli da stvaraju dodatne probleme. U tom pogledu postoji bojazan da bi oni mogli da (čak i sasvim neosnovano) ističu da im se krše ljudska, a naročito verska prava (što bi, pošto se radi o muslimanima, moglo da komplikuje odnose države o kojoj je reč sa muslimanskim svetom), tvrde da su žrtve mučenja, seksualnog zlostavljanja i sl. i uopšte na razna načine privlače pažnju domaće i svetske javnosti i time zadaju nepotrebne glavobolje odnosnoj državi.

Postoji i čitav niz drugih problema. Zapadnoevropske države su postale svesne da bi somalijski pirati posle sudskog postupka (ako budu oslobođeni) ili posle izdržavanja zatvorske kazne mogli da zauvek ostanu na njihovoj teritoriji. Skoro je izvesno da, kad su, već, na neki način pobjegli od bede i siromaštva, ne bi želeli da budu vraćeni u svoju zemlju, tako da bi pokrenuli postupak za dobijanje azila i time sprečavanje repatrijacije, dokazujući da im u Somaliji prete vansudska egzekucija, arbitretna suđenja, mučenje, surove kazne po šerijatskom pravu koje podrazumevaju sakaćenje (za piratstvo: odsecanje šake i noge)⁴⁵ i sl.

Tome treba dodati da u pitanju nije jedno ili svega nekoliko lica. Pirati su se namnožili, što znači da bi troškovi, o kojima je reč, bili zaista osetni, a ozbiljni bi bili i drugi problemi na koje je ukazano. Pored ostalog, postoji opasnost da bi pirati mogli da počnu i sami da se predaju (postajući tako uslovno rečeno neka posebna vrsta lažnih azilanata), a zatim, kad se jednom nađu na teritoriji odnosne razvijene države, da za sobom na razne dovlače i svoju rodbinu i prijatelje itd.

Drugim rečima, mada im međunarodno pravo daje tu mogućnost (štaviše, na to ih obavezuje), države čak i kada uhvate pirate biraju da ih ne transportuju do svojih sudova. Umesto toga, zabeleženo je više slučajeva da su pirati, čak i kada su uhvaćeni na delu, samo razoružani i – pušteni!

U takvim slučajevima države čiji ratni brodovi su uhvatili i zatim pustili pirate objašnjavale su svoj postupak time da "nisu nadležne" za druge mere, da njihova nadležnost "nije sasvim jasna" i sl.

⁴⁴ U situaciji kada su svedoci optužbe članovi multinacionalne posade broda, ili pak turisti iz raznih država, koji su se, kako to obično biva u praksi, u međuvremenu našli na raznim stranama sveta (vratili se u svoje zemlje porekla, razmislili se po raznim delovima zemaljske kugle) troškovi dovođenja svedoka, obezbeđenja smeštaja za njih, obezbeđenja sudskog tumača, obezbeđenja kada je to potrebno posebne zaštite svedoka itd. mogu porasti do neslučenih razmera i premašiti stvarnu važnost samog postupka.

⁴⁵ Vidi: Somali Islamists amputate teenager' hands and legs, www.reuters.com/article/idUSLP579259.

Zapravo, nadležnost je sasvim nesporna, ona postoji. Ono što ne postoji, to je volja odnosnih država da se upuste u nezahvalan poduhvat prebacivanja pirata na sopstvenu teritoriju i zatim njihovo suđenje.

Razni izvori objašnjavaju ovaj fenomen na razne načine. Zanimljivo je, međutim, da se, pri tome, previđa (bar autor ovih redova do sada nije naišao na takva zapažanja) da je u stvari na delu raskorak između rešenja međunarodnog prava, koja su nastala u prošlosti, i savremenih prilika.

Istina, pojedini pisci zapažaju da su u prošlosti ratni brodovi imali ovlašćenje da pirate kažnjavaju po kratkom postupku (u praksi: vešajući ih bez mnogo suviše priče) a da danas, u vreme sveopšteg zaklinjanja u ljudska prava i slobode, to iz razumljivih razloga, nije prihvatljivo. Drugim rečima, ostaje samo mogućnost da se osumnjičeni prebace u zemlju kojoj pripada ratni brod, što je opcija koja, iz već opisanih razloga, odnosnim državama i nije baš po volji.

Zanimljivo je, međutim, primetiti da postoji mnogo važniji nesklad između utvrđenih pravila i zahteva savremene prakse, a da to, čini se niko ne primećuje. Da bismo ovo razumeli, moramo se prisetiti da su pravila o pirateriji, koja su ugrađena i u Konvenciju o otvorenom moru (1958) i u Konvenciju UN o pravu mora (1982) nastala u prošlosti, u vreme kada su svetom vladale imperijalne odn. kolonijalne sile. Čak i da ostavimo na stranu kažnjavanje po pravilima prekog suda (na samom ratnom brodu) tada zahtev da se pirati izvedu pred sud države kojoj pripada ratni brod i kazne pred tim sudom, nisu bili neostvarivi.

Prvo, samo su velike kolonijalne sile (Velika Britanija, Španija, Portugalija, Francuska itd.) imale mornarice koje su krstarile daleko od sopstvenih obala. U svetu je i inače bilo mnogo manje država nego danas, a male zemlje svakako nisu imale ni mogućnosti ni potrebe da izdržavaju pomorske snage daleko od sopstvenog kopna.⁴⁶ Dakle, pirate su na otvorenom moru mogli da hvataju samo brodovi kolonijalnih sila. A te sile su svoje luke, pa time i svoje sudove imale - širom sveta!⁴⁷ Ili konkretno – da bi se kaznili pirati koje je britanski ratni brod uhvatio npr. na Karibima, u blizini obala Afrike, u vodama jugoistočne Azije i sl. nije bilo potrebno voziti ih čak u London na suđenje. Dovoljno je bilo sačekati da ratni brod pristane u neku od britanskih luka u odnosnom području i tamo ih predati guverneru ili drugom nadležnom organu radi suđenja. I drugo, za pirateriju je bila predviđena samo jedna kazna – vešanje. Dakle, nije dolazilo u obzir da se pirati na neki način upravo zahvaljujući svojoj nečasnoj raboti posle izdržane zatvorske kazne nastane npr. u Londonu.

⁴⁶ Uostalom, tako je i danas.

⁴⁷ Ovo zato što su kolonijalni posedi predstavljali deo teritorije metropole. Čitava stvar postaje jasnija kada se ima u vidu da je još 1914. na kolonije otpadalo čak 57,9% Zemljine površine i 34,3% svetskog stanovništva. Neposredno pred Drugi svetski rat razni kolonijalni posedi činili 1/3 planete, sa oko 1/4 svetskog stanovništva.

Ali danas je sve drugačije! Među najvećim dostignućima druge polovine XX veka je i to što je praktično završen proces dekolonizacije. Velika Britanija je po mnogo čemu i dalje jedna od vodećih zemalja sveta, ali je daleko od one sile koja je još 1923. godine imala kolonijalne posede širom planete koji su, kada je reč o površini, prevazilazili njenu sopstvenu teritoriju (teritoriju metropole) čak 176 puta!

Dakle, ako je u prošlosti zahtev da se morski razbojnici izvedu pred sud države kojoj pripada ratni brod koji ih je zarobio, bio ostvariv, danas je to daleko teže.

Tako stoje stvari kada je reč o piratima koji su uhvaćeni na otvorenom moru. S tim u vezi, na prvi pogled se čini da bi, bar kada je reč o somalijskim morskim razbojnicima, uhvaćenim u skladu sa relevantnim rezolucijama Saveta bezbednosti u teritorijalnim vodama Somalije, stvari trebalo da funkcionišu relativno bez problema. Strani ratni brod koji je uhvatio razbojnike trebalo bi da ih samo isporuči vlastima Somalije radi suđenja.

Međutim, ispostavlja se da i tu postoji niz ozbiljnih poteškoća. Pre svega, pitanje je kome u podeljenoj zemlji, u kojoj nema efikasne centralne vlasti, treba predati uhvaćena lica. Dalje, i međunarodno pravo i unutrašnji pravni poreci država zabranjuju izručenje lica državi u kojoj bi ona bila tretirana na neprihvatljiv način (princip *non-refoulement*). A somalijskim piratima, u slučaju da ih sude somalijski sudovi, sleduje bilo smrtna kazna, bilo (po šerijatskom pravu) odsecanje ruke i noge. U vreme kada su ljudska prava svrstana među vrhovne vrednosti čovečanstva, zapadne demokratije (s pravom!) nisu spremne da izruče uhvaćene morske razbojnike i tako na neki način postanu saučesnici u njihovoj daljoj žalosnoj sudbini.

Ovi i neki drugi razlozi, imali su za posledicu da su u praksi mnogi morski razbojnici (kako oni koji su uhvaćeni na otvorenom moru, tako i oni uhvaćeni u obalnom moru Somalije) na kraju krajeva – puštani! Pored ostalog, sa raznim, obično ne preterano uverljivim objašnjenjima, njih su, prethodno ih samo razoružavši, pustili britanski,⁴⁸ danski,⁴⁹ holandski,⁵⁰ francuski⁵¹ i drugi ratni brodovi.

⁴⁸ Britansko ministarstvo inostranih poslova izdalo je 2008. g. direktivu Kraljevskoj mornarici da se ne angažuje protiv pirata, zato što bi tako mogla da povredi njihova ljudska prava. Britanskim brodovima koji patroliraju vodama oko Somalije skrenuta je pažnja na to da bi uhvaćeni pirati mogli da zatraže azil u Britaniji, kako bi izbegli da se nakon izručenja Somaliji suoče sa takvim kaznama predviđenim islamskim (šerijatskim) pravom, kao što su odsecanje glave zbog ubistva odn. ruke zbog krađe. Nav. prema: Burnet John S.: *op. cit.*, 1.

⁴⁹ U već opisanom slučaju kada je danski ratni brod zarobio 10 pirata sa dva mala broda, dansko ministarstvo inostranih poslova je, nakon konsultovanja sa danskim ministarstvom pravde i drugim državama koje učestvuju u multinacionalnim pomorskim snagama u regionu, zaključilo da bi uhapšenima moglo biti suđeno samo u Danskoj. Ovo zato što bi, ako bi se piratima suđilo u Somaliji ili nekoj od susednih država, njima pretila smrtna kazna, a dansko pravo zabranjuje izručenje u države u kojima nije ukinuta smrtna kazna (u kojima okrivljenima preti smrtna kazna). Istovremeno je primećeno da bi troškovi prebacivanja ovih lica u Dansku i suđenja bili preveliki, a da bi poseban problem predstavljala repatrijacija

Pri tome se mora, ne bez čuđenja, primetiti da u ovom slučaju u kojem na osnovu opšteg međunarodnog običajnog prava i na osnovu čitavog važećeg prava mora, a posebno izričitih odredbi Konvencije o otvorenom moru (1958) i Konvencije UN o pravu mora (1982) nesumnjivo postoji univerzalna jurisdikcija⁵² odn. pravo i dužnost svake države da gone pirate, od toga se odriču upravo one države koje su univerzalnu jurisdikciju ranije već zasnovale u slučajevima koji su, naprotiv, sporni!

Pored ostalog, Danska je bila jedna od prvih evropskih zemalja koja je sudila Srbima iz Bosne i Hercegovine zbog navodnih zločina počinjenih protiv Muslimana (Bošnjaka) za vreme građanskog rata u Bosni i Hercegovini.⁵³ S tim u vezi, mora se primetiti da je zaista teško razumeti kako Danska i neke druge zemlje koje su svojevremeno požurile da sa pozivom na princip univerzalne jurisdikcije za gonjenje ratnih zločinaca (što je, međutim, i u teoriji i u praksi sporno pitanje) gone i kažnjavaju određena lica stranog državljanstva, zbog nečega što su ta lica navodno učinila u drugoj državi, protiv takođe stranih državljana, sada odbijaju da zasnuju svoju nadležnost, u slučajevima, gde univerzalna jurisdikcija nesumnjivo postoji!

Ono što ne bi smelo biti sporno je činjenica da puštanje uhvaćenih pirata nikako nije dobro rešenje. Ne samo zato što tako kriminalci ostaju nekažnjeni, već i zbog toga što se time šalje loša poruka, odnosno ohrabruju i oni koji se sada ne bave morskim razbojništvom, da se okušaju u tome. Jer – u principu ništa loše im se verovatno neće desiti.⁵⁴

Samo u onim retkim slučajevima, kada su procenile da su povređeni njihovi sopstveni interesi, države su pokazale odlučnost i preduzele zaista efikasne mere protiv pirata. U tom smislu za sada je najbolji primer akcija

nakon odslužene zatvorske kazne (tj. kako ih tada vrati nazad u Somaliju). Stoga je odlučeno da se ova lica puste na slobodu, s tim da su im čak vraćeni i brodovi (oružje, međutim, nije).

⁵⁰ U već navedenom primeru kada je holandska fregata zarobila 7 pirata, razoružala ih i oslobodila 20 jemenskih ribara koje su pirati držali kao taoce, Holandani su na kraju pirate pustili na slobodu, sa obrazloženjem da nisu imali jurisdikciju za hapšenje i da bi je imali samo onda kada bi pirati imali holandsko državljanstvo, ili žrtve bili Holandani ili kada bi pirati bili uhvaćeni u holandskim teritorijalnim vodama. Vidi: Ahmed Mohamed: *op. cit.*

⁵¹ Nav. prema: Kraska James, Wilson Brian: *op. cit.*, 2.

⁵² Zapravo, s pravom se primećuje da se vekovima doktrina univerzalne jurisdikcije odnosila isključivo na pirate. Vidi: Kontorovich Eugene: *International Legal Responses...* *op. cit.*, 3.

⁵³ Vidi Kontorovich Eugene: *Piracy and International Law*, *op. cit.*, 4. i tamo navedenu literaturu.

⁵⁴ Ovakvi ambivalentni koraci ratnih mornarica izazvali su sasvim razumljivo negodovanje svetske javnosti. Pored ostalog, i državni sekretar SAD Hilari Klinton je 20.4.2009, povodom puštanja somalijskih morskih razbojnika koje je uhvatila holandska fregata, prokomentarisala da se time daje "pogrešni signal".

Vidi: Clinton says releasing pirates sends "wrong signal", *CNN Politics*, <http://edition.cnn.com/1009/POLITICS/04/20/clinton.pirates/index.html>.

francuskih komandosa kojom je uhvaćena, i to na somalijskom kopnu, grupa somalijskih morskih razbojnika.⁵⁵

Da bi se nekako prevladala postojeća situacija u kojoj čak i kada uspeju da uhvate pirate, države ne znaju šta da rade sa njima, u najnovije vreme, jedan broj zapadnih zemalja počeo je da zaključuje odgovarajuće sporazume sa državama u regionu. Po tim sporazumima, države u regionu su prihvatile obavezu da pred svoje sudove izvedu i propisno kazne lica osumnjičena za pirateriju, koje im preda druga ugovornica. Prvi takav ugovor zaključila je Velika Britanija s Kenijom (11.12.2008),⁵⁶ a zatim su usledili sporazumi i drugih zemalja (članica Evropske unije i SAD) sa tom državom, kao i nekim drugim zemljama regiona (Sejšelima).

3. Problemi u vezi sa aranžmanima o predaji pirata državama iz regiona radi suđenja i kažnjavanja

U prvi mah izgledalo je da je pronađeno spasonosno rešenje – ratni brodovi razvijenih država (pre svega članica Evropske unije i SAD) će loviti pirate i predavati ih sudovima država u regionu koji će ih procesuirati. Ne samo da su troškovi prebacivanja okrivljenih do suda neuporedivo manji (zbog blizine suda), već se izbegavaju i peripetije oko sudskih troškova, raznih komplikacija u toku sudskog postupka, kasnijeg mogućeg traženja azila, itd. Sa druge strane, države iz regiona koje su prihvatile da sude odnosnim licima i obezbede da ta lica kod njih izdržavaju zatvorsku kaznu, učinile su to zato što im je obećana odgovarajuća finansijska odnosno druga pomoć.

Mada na prvi pogled izgleda da je na delu rešenje koje sve zadovoljava, odmah je uočen jedan načelan problem. Konvencija UN o pravu mora predviđa u čl. 105. samo nadležnost sudova, uključujući i krivičnih, "države koja je izvršila uzapćenje" (države koja je uhvatila i drži pirate).⁵⁷ Drugim rečima, ne pominje se nikakva mogućnost da se lica osumnjičena za morsko razbojništvo predaju nekoj drugoj zemlji, da bi im se

⁵⁵ Francuski komandosi su 11.4.2008. uhvatili u Somaliji (na obali) 6 pripadnika bande pirata koja je nekoliko dana ranije otela luksuzni kruzer "Le Ponant" i za oslobađanje broda i posade (brod je bio bez putnika) tražila i dobila ogroman otkup (priča se, čak 2 miliona US dolara). Akcija je izvršena uz odobrenje somalijskih vlasti, a okrivljeni su po kratkom postupku prebačeni u Francusku da bi im se tamo sudilo.

⁵⁶ Britain and Kenya sign MOU on piracy, www.kbc.co.ke/story.asp?ID=54429.

⁵⁷ Tu je zapravo samo ponovljeno rešenje iz čl. 19. Konvencije o otvorenom moru (1958), što, sa druge strane znači da je reč o rešenju koje su države smatrale pravilnim, čim su ga, bez izmena, uvrstile u Konvenciju UN o pravu mora, usvojenu čak 24 godine kasnije. Uostalom i od usvajanja Konvencije UN o pravu mora proteklo je skoro 30 godina, pa ipak ni do danas odredba iz čl. 105. nije menjana, što znači da države ugovornice do sada nisu osetile potrebu za tim.

u njoj sudilo i da bi u njoj izdržavala kaznu. To istovremeno znači da bi takva praksa bila u najmanju ruku sporna.⁵⁸

Međutim, čak i da se pređe preko ove rezerve, ubrzo se pokazalo da postoje i drugi vrlo ozbiljni problemi, koji u prvi mah možda nisu na pravi način prepoznati.

U tom smislu, u literaturi je, rekli bismo s pravom, izražena sumnja u to kako će zapravo osumnjičeni za pirateriju biti tretirani u sudovima država iz regiona, tj., da li će im biti obezbeđena makar najosnovnija ljudska prava, onako kako su zajamčena odgovarajućim univerzalnim i regionalnim (posebno evropskim i američkim) instrumentima.⁵⁹

Mada se u načelu mogu odnositi i na druge zemalje iz regiona koje su ili koje bi u perspektivi mogle da sporazumnim putem prihvate da sude osumnjičene za morsko razbojništvo i, u slučaju osude, staraju se o izvršenju kazne, prve primedbe ticale su se Kenije, koja prva prihvatila ovaj oblik saradnje u borbi protiv morskih razbojnika.

S tim u vezi, primećuje se da nije u pitanju samo to, što je kenijski pravni poredak svakako manje sofisticiran od npr. britanskog, a zatvori manje udobni od takvih ustanova Njenog kraljevskog visočanstva.⁶⁰ Postavlja se načelno pitanje: da li je uopšte prihvatljivo da se vršenje pravde u ovim slučajevima poveri institucijama države koju brojni izveštaji najvažnijih međunarodnih organizacija definišu kao zemlju u kojoj se ne poštuju osnovna prava okrivljenih, odnosno zatvorenika.⁶¹

U tom smislu, ima otvorenih kritika čitavog sudskog sistema Kenije. Tako se, pored ostalog, ukazuje na raširenu korupciju; na neverovatno odugovlačenje pravosuđa, pri čemu se dogodi da prođe i više od 10 godina (!), pre nego okrivljeni koji u pritvoru čeka suđenje bude izveden pred sudiju; ističe se da su vrlo male garancije da će suđenje zadovoljiti osnovne pravne standarde, a posebno da će biti na pravi način poštovana prava odbrane; itd. Posebno se podvlači da premda je Kenija uvela moratorijum na izvršenje smrtne kazne, ona tu kaznu nije ukinula, što znači da bi u principu i pirate mogla da snade takva kazna - a prema svojim međunarodnopravnim obavezama i unutrašnjim propisima države koje izručuju lica okrivljena za

⁵⁸ Chiarugi Marina & Archibugi Daniele: *op. cit.*, p. 6.

⁵⁹ Insistiranje na poštovanju standarda sadržanih u evropskim odn. američkim instrumentima posledica je činjenice da somalijske morske razbojнике prevashodno hvataju ratni brodovi država koje su vezane odredbama tih međunarodnih ugovora, pa stoga ne mogu da ih krše, izručujući ova lica državama u kojima će ona možda biti tretirana nepovoljnije nego što to utvrđuju odnosni standardi.

⁶⁰ Chiarugi Marina & Archibugi Daniele: *op. cit.*, p. 4.

⁶¹ Uporedi: UN Special Rapporteur on extrajudicial, arbitrary or summary executions Mission to Kenya 15-25 February 2009, www.unhcr.ch/hurricane.nst/view01/52DF4BE7194A7598C125756800539D79?opendocument.

pirateriju, u prvom redu članice Evropske unije, ne bi smele da ih izruče državi u kojoj bi ta lica mogla biti pogubljena.⁶²

Veoma ozbiljne kritike upućuje se i kenijskom zatvorskom sistemu, za koji se kaže da je u užasnom stanju; da se u zatvorima nalazi najmanje tri puta više zatvorenika od onoga koji je s obzirom na zatvorske kapacitete maksimalno dozvoljen; da su česta mučenja i arbitrerne egzekucije od strane zatvorske policije; itd.⁶³

Imajući u vidu sve iznete primedbe, pojedini autori zaključuju da postoji očigledan paradoks koji se ogleda u tome da države koje su vezane najvažnijim instrumentima iz materije ljudskih prava, imaju nameru da pošalju pritvorene državljane Somalije u zemlju u kojoj će skoro izvesno biti povređena njihova osnovna ljudska prava! U tom smislu ne mogu mnogo pomoći čak ni eventualni dopunski ugovori kojima bi se država iz regiona kojoj se ova lica isporučuju radi suđenja i izdržavanja kazne obavezala da će poštovati njihova prava i slobode. Ne samo da bi primena ovih aranžmana predstavljala diskriminaciju ostalih, "običnih" okrivljenih odn. zatvorenika (jer bi stvorila okrivljene odn. zatvorenike prvog i drugog reda) već se tim putem jednostavno ne mogu poboljšati objektivno užasni uslovi u kenijskim zatvorima. Konkretno, zatvor u Mombasi, gde bi osuđeni pirati najverovatnije trebalo da odsluže svoje kazne, ima više od 3.500 zatvorenika od kojih većina spava na podu u vlažnim i zagušljivim prostorijama, među pacovima i bubašvabama, sa slankastom vodom za piće i raširenom malarijom.⁶⁴

Da sve bude zanimljivije, Kenija, koja je prva među državama regiona prihvatila ovu vrstu aranžmana, ubrzo ga je otkazala!⁶⁵ Tako je istovremeno otvorila novi problem – šta sa licima koja su joj već izručena radi suđenja, a smatra se da ih je više od stotinu. S druge strane, takve reakcije uvek navode druge zainteresovane države da budu još opreznije kod razmatranja mogućnosti da prihvate slične sporazume, odnosno ako je reč o državama koje su, već, zaključile takve aranžmane, da preispitaju sopstvenu poziciju i dalje učešće u njima.

U svakom slučaju, mada se činilo da je u pitanju spasonosno rešenje, problemi su evidentni, a samo vreme će pokazati kako će se stvari dalje razvijati.

⁶² Chiarugi Marina & Archibugi Daniele: *op. cit.*, 5; Silva Mario: *op. cit.*, 573.

⁶³ Chiarugi Marina & Archibugi Daniele: *op. cit.*, 5.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ Aprila 2010. Kenija je objavila da više neće primati somalijske pirate radi suđenja pred njenim sudovima. To je obrazložila činjenicom da nije dobila obećanu pomoć od međunarodne zajednice, predviđenu za pokrivanje troškova procesuiranja ovih lica. Nav. prema: Somalia: Piracy, Security Council Report, *cit.*, 2.

IV. MOGUĆI NAČINI UNAPREĐENJA BORBE PROTIV PIRATA

Kako sada stvari stoje, ne treba se zavaravati da će piraterija lako ili brzo biti iskorenjena. Stoga će i ubuduće ostati potreba pronalaženja najboljih načina i sredstava borbe protiv nje. U tom smislu, uz napore koje preduzimaju države pojedinačno, odnosno njihovi organi i pravna i fizička lica (unapređenje tehničkih sredstava odbrane, komunikacija i sl.), jasno je da se ozbiljniji uspeh ne može postići bez odgovarajuće međunarodne saradnje, tj., pripreme i primene međunarodnih mera.

S tim u vezi, o tome da su države svesne da je za subijanje piraterije neophodna široka akcija, u svetskim okvirima, svedoči, pored ostalog, činjenice da se počev od 2010. u poteru za sve brojnijim piratskim bandama uključio i INTERPOL.⁶⁶

Među novijim pokušajima suzbijanja morskih razbojnika iz raznih razloga posebno su zanimljiva rešenja uvedena od 2008. do danas odgovarajućim rezolucijama Saveta bezbednosti. Ipak, mada to još uvek ne znači da u skorijoj budućnosti neće doći do određenih pozitivnih pomaka, očito je da, za sada, ova rešenja nisu dala željene rezultate.

S tim u vezi, ostaje i pitanje, pa kako se uopšte boriti protiv pirata? Utisak je da na međunarodnom planu ni izbliza nisu isrpene sve mogućnosti.

Od praktičnih koraka, stoji činjenica da bi u perspektivi zaista mogle biti organizovane u pravom smislu reči *međunarodne* snage koje bi patrolirale posebno opasnim područjima i bile pod komandom UN. No, mada se ove ideje, na prvi pogled, čine ne samo veoma primamljivim, već i u neku ruku logičnim, treba biti svestan činjenice da ne samo da bi takve akcije iziskivale znatna finansijska sredstva (verovatno veća od ukupne materijalne štete koju pričinjavaju morski razbojnici), već je pitanje kako bi sve to funkcionisalo u praksi. Uostalom, već je pomenuto da i pored određenih sporadičnih uspeha, postojeće višenacionalne snage koje patroliraju u blizini Somalije za sada nisu obuzdale pirateriju.

Jedno od zanimljivih pitanja je i zašto piraterija, kao jedan od najstarijih i najmanje spornih međunarodnih zločina nije našla svoje mesto među krivičnim delima za koja je nadležan stalni Međunarodni krivični sud? Šta smeta da se to učini? Zar to ne bi značilo veće izgleda da se pirati (ili makar njihove kolovođe) zaista privedu pravdi? Ovo posebno u onim slučajevima kada preta opasnost da korumpiraju lokalne vlasti i time izbegnu zasluženu kaznu. Ujedno, u slučaju nadležnosti Međunarodnog krivičnog

⁶⁶ Na prvoj konferenciji posvećenoj borbi protiv pirata, održanoj januara 2010.g., Interpol je odlučio da formira specijalnu jedinicu za borbu protiv morskih razbojnika. Njeno brojno stanje i baza nisu obelodanjeni, ali je već sada jasno da će tesno saradivati sa Evropolom i drugim odgovarajućim strukturama uključujući i brojne vojnopomorske snage raznih država, raspoređene u regionu Afrike. Antipiratska jedinica će se naročito baviti kanalima kojima somalijski pirati dolaze do informacija, obuke i oružja. Nav. prema: Interpol juri pirate, "Politika" 23.1.2010, 3.

suda, svi troškovi ne bi pali na pleća samo one države koja je pirate uhvatila, već bi bili podjeljeni između članica – kao što je, uostalom, i borba protiv pirata u interesu svih država.

Uz navedeno, iako se, razume se, može razmišljati i o tome da se problem borbe protiv pirata celovito uredi univerzalnim međunarodnim sporazumom kojim bi, eventualno, i sama piraterija bila definisana na nešto drugačiji način, nego što je to slučaj sada, pri čemu bi bili precizirani i oblici međunarodne saradnje na njenom suzbijanju, čini se da se, bar u prvo vreme, mnogo više uspeha može postići u regionalnim okvirima. Regionalni aranžmani koji bi vodili računa o lokalnim specifičnostima mogli bi, uz malo dobre volje zainteresovanih država, da zadaju teške udarce piratima i, u krajnjoj liniji, dovedu do njihovog suzbijanja. Uostalom, već su preduzeti određeni koraci u tom pravcu koji bi mogli da se pokažu kao pravi potezi.⁶⁷

Međutim, iako su svi ovi putevi mogući (a uz njih i mnogi drugi), treba biti svestan da rešenja dobrim delom treba tražiti na kopnu, a ne moru.

U slučajevima kao što je Somalija, neophodno je na razne načine pomoći stvaranje efikasne centralne vlasti koja će zvesti red na svojoj teritoriji, obezbediti zakonitost, javni red i mir, razviti sopstvene snage (pored ostalog i pomorske snage odn. obalsku stražu) koje će preuzeti odgovornost za borbu protiv morskih razbojnika u sopstvenom obalnom moru i u njegovoj blizini, izgraditi moderno i efikasno sudstvo itd.

Posebno se mora primetiti da nema nikakve sumnje da bi ozbiljne i promišljene mere međunarodne zajednice, usmerene, pored ostalog, na pomoć razvoju privrede, demokratije, ljudskih prava i životnog standarda u

⁶⁷ U najnovije vreme učinjen je pokušaj da se u borbi protiv pirata – po prvi put! - ujedine države Azije i Afrike. Januara 2009. u Džibutiju je, na inicijativu Međunarodne pomorske organizacije, održan sastanak na kome su države regiona usvojile *Kodeks ponašanja radi suzbijanja piraterije i oružane pljačke brodova u Zapadnom Indijskom okeanu i Adenskom zalivu*, koji je odmah postao poznat kao Kodeks iz Džibutija. Ovim sporazumom, za koji se očekuje da ga prihvati ukupno 21 država regiona, predviđeni su važni oblici međusobne saradnje radi suzbijanja morskog razbojništva. Članice su se dogovorile da poboljšaju međusobnu komunikaciju i obaveštavaju jedna drugu o svim relevantnim pitanjima; da one-moguće plovidbu brodova za koje se sumnja da se bave morskim razbojništvom i obezbede da lica za koja se sumnja da su angažovana u pirateriji odn. oružanoj pljački brodova budu uhapšena i kažnjena; da u tu svrhu po potrebi promene svoje unutrašnje zakonodavstvo; da obezbede potrebnu negu i pomoć žrtvama napada morskih razbojnika i repatrijaciju ovih lica i dr. Od naročitog značaja je rešenje o tome da se osnuju tri zajednička informaciona centra – u Mombasi (Kenija), Dar es Salamu (Tanzanija) i Sani (Jemen), kao i centar za obuku antipiratskih jedinica u Džibutiju. Važan elemenat ove inicijative je napor da se osnuje somalijska obalska straža – već sada se za te potrebe obučava 500 pomoraca u sklopu projekta koji finansira Evropska unija. Više: Protection of vital Shipping Lanes, IMO, Sub-regional meeting to conclude agreements on maritime security, piracy and armed robbery against ships for States from the Western Indian Ocean, Gulf of Aden and Red Sea Areas, C 102/14, www.sjofartsverket.se/pages/20647/102-14.pdf; Piracy in waters off the coast of Somalia, www.imo.org/TCD/mainframe.asp?topic_id=1178; High-level meeting in Djibouti adopts a Code of Conduct to repress acts of piracy and armed robbery against ships, www.imo.org/newsroom/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=10933; Kraska James, Wilson Brian: *op. cit.*, 1, 4-5.

sada nedovoljno razvijenim delovima sveta značajno uticale na smanjenje bede, anarhije, organizovanog kriminala i drugih zala, među kojima i piraterije. O tome treba i te kako voditi računa.⁶⁸

Ovde je verovatno dobro podsetiti da su somalijski pirati na ime otkupa do danas (sredina 2010.g.) inkasirali nešto preko 120 miliona dolara, a da se već sada procenjuje da šteta koju su naneli iznosi nekoliko milijardi dolara!⁶⁹ Pri tome ova astronomska šteta, koju je zapravo skoro nemoguće sasvim sagledati, ne obuhvata i sve negativne posledice bujanja piraterije u blizini Somalije. Tome treba dodati i javnosti nepoznate (zato što se ne saopštavaju) troškove držanja velikog broja ratnih brodova raznih država u tom području, daleko od matičnih luka. Najzad, ne sme se zaboraviti ni ono što bi zapravo trebalo biti najvažnije, mada se ponekad kod rekapituliranja štetnih posledica dejstava somalijskih pirata olako prelazi preko toga – nepovratno su izgubljeni mnogi ljudski životi (i među putnicima, odnosno članovima posada napadnutih brodova i među samim piratima), a uz to jedan broj ljudi je manje ili više ozbiljno povređen.

S druge strane, morski razbojnici u nastojanju da sebi i svojim porodicama obezbede elementarne uslove za život nemaju drugu opciju sem da rade to što rade. Uostalom, prema rečima generalnog sekretara UN Ban Ki Muna, u 2008. godini od ukupno 10,1 miliona stanovnika Somalije, 1,3 miliona ih je bilo interno raseljeno, u proseku 5.000 je svakog meseca stizalo u izbegličke logore u Keniji, životi čak 3,2 miliona njih su zavisili od humanitarne pomoći u hrani i lekovima, itd.⁷⁰ Prosečan životni vek Somalijaca je svega oko 50 godina (48,12 za muškarca odn. 51,94 godine za žene).⁷¹

S tim u vezi, s pravom se primećuje da, da su kojim slučajem, ogroman novac koji troše na borbu protiv piraterije (u tom smislu dovoljno

⁶⁸ Toga da je piraterija samo vrh ledenog brega kada je reč o problemima sa kojima se suočava Somalija i da se problem ne može rešiti samo silom, već zahteva i ekonomsku, političku i socijalnu stabilizaciju, svesni su i u svetskim centrima moći, pa i u Savetu bezbednosti UN, gde je o tome, pored ostalog, upravo ovim rečima govorio i ministar spoljnih poslova Rusije Sergej Lavrov. Vidi: Statement of Sergey Lavrov, Minister for Foreign Affairs of the Russian Federation: in: Security Council Authorizes States to Use Land-Based Operations in Somalia, as Part of Fight Against Piracy off Coast, Unanimously Adopting 1851 (2008), www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9541.doc.htm, 1.

⁶⁹ Misli se na materijalnu odn. stvarnu štetu, u šta spadaju: šteta na brodovima i zagađenje mora (zbog curenja nafte i sl.); šteta zbog toga što brodovi koji su oteți i za koje se čeka isplata otkupa ne plove tj. ne proizvode dobit; šteta zbog povećanja troškova osiguranja i dnevnica za članove posada, usled povećanog rizika; šteta zbog toga što sve veći broj brodova bira duži ali sigurniji put oko Rta dobre nade itd.

⁷⁰ Statement of Ban Ki-Muun, United Nations Secretary-General, in: Security Council Authorizes States to Use Land-Based Operations in Somalia, as Part of Fight Against Piracy off Coast, Unanimously Adopting 1851 (2008), www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9541.doc.htm, p. 2.

⁷¹ CIA The World Factbook – Somalia, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html.

je podsetiti samo na troškove držanja u regionu ratnih brodova) razvijene zemlje uložile u rekonstrukciju somalijskog društva, danas se najverovatnije ne bi ni morale baviti borbom protiv morskih razbojnika u tom delu sveta.⁷² Tu verovatno leži i odgovor na pitanje šta valja činiti da bi se konačno stalno na put ovim piratima.

Professor Boris Krivokapić, Ph.D

INTERNATIONAL FIGHT AGAINST SOMALI PIRATES

This article, which deals with the issue of international community's fight against Somali sea robbers, has a four parts. In the first part, the author points to the significance of the problem of Somali piracy and analyses the causes of this problem. In addition, he points to the basic characteristics of Somali pirates and reviews forms of the fight against such criminals performed by international community so far.

In the second part, the author presents international regulation concerning this issue. He first explains how international law regulates sea robbery in international waters (piracy in the narrower sense) and points to the provisions of the two most important international treaties – Convention on the High Seas (1958) and UN Convention on the Law of the Sea (1982). After that, the author analyses the relation between international law and sea robbery in territorial waters and Somalia. He reviews the Convention for the Suppression of Unlawful Act Against the Safety of Maritime Navigation (1988) with its protocols and especially the UN Security Council resolutions concerning the suppression of sea robbery near the Somali coast. Particular attention is given to the analysis of the influence of these resolutions on practice and it is concluded that resolutions did not improve international fight against Somali pirates so far. Therefore, it is expressed concern over the further rise in acts of Somali piracy despite of adoption of such resolutions.

In the third part of the article, the author is trying to answer the question why the fight against pirates is unsuccessful while so many national intelligence agencies, maritime flotillas, international organizations and UN Security Council are engaged in this fight. The author notices that fight is not effective although international law provides precise framework for fight against sea robbers and UN Security Council resolutions give great authorities to foreign warship - including the right of hot pursuit in territorial waters, even on land of Somalia! The author identified some reasons for such unsuccess and classified them into three groups: 1) problems concerning the arrest of pirates; 2) uninterest of countries in fight against pirates on the high seas; 3) problems with pirates extradition to the countries in the region for trial and punishment.

⁷² Vidi: Chiarugi Marina & Archibugi Daniele: *op. cit.*, p. 7.

The last part of the article deals with possibilities of improvement of fight against Somali pirates. The author gives concrete proposals and notices that international community should invest in reconstruction of Somali society instead of spending huge amount of money for fight against piracy. In that case, it would probably not have to fight against sea robbers in that part of the world.

Key words: *pirates, sea robbers, Somalia, international law, international criminal law, law of the sea*